

ну).¹⁶⁾ Капа, како се види, није био обичан црногорски печалбар. Његово настањење у Бугарској, враћање поново у Цариград и неоспоран углед међу црногорским печалбарима и код руског посланства, наводе на закључак да је имао да обави мисију званичне Црне Горе у бугарским догађајима. Колика су била његова овлашћења и да ли их се Капа придржавао (у шта се с разлогом може сумњати), о томе нема података, али свакако неуспјехом и нарочито заплетима изненадио је очекивање.

Црна Гора је била за уједињење Бугарске, и акција је требало нешто да допринесе томе, додуше прикривеним путем, у сљед затегнутих односа са сусједима: Аустро-Угарском и Турском, које су радиле на све начине против тог уједињења.

Илија Радосавовић

ЈЕДАН ДОКУМЕНАТ О УЧЕСТВОВАЊУ МИТРОПОЛИТА САВАТИЈЕ ЉУБИБРАТИЋА У БИТКАМА МОРЕЈСКОГ РАТА

Године 1687 херцеговачки митрополит Саватије Љубибратић, плашећи се херцеговачког паше Хусеина Мурветовића који је њега и калуђере његове резиденције манастира Тврдоша, крај Требиња, сматрао потстрекачима херцеговачких племена на борбу против Турака, био је одлучио да се пресели у Херцегнови, који је спадао у јурисдикцију херцеговачког митрополита.

Са митрополитом Саватијем кренуло је према Херцеговном и неколико херцеговачких породица, са којима је стигао пред Херцегнови у самом почетку млетачке опсаде овог града, коју су помагала црногорска и херцеговачка племена. Послије једномјесечне опсаде Херцегнови је пао у руке Млечана.

Владика Саватије се још за вријеме опсаде настанио у Топлој, крај Херцеговог, те ће отада за дуги низ година столовати у топљанском манастиру.

У Државном архиву у Котору сачувало се неколико докумената који нам говоре о овом владици. Најзанимљивији од свих је његово писмо упућено которском племићу Giovanni-у Antonio-у Bolizza. Овај Bolizza је уствари Зане Грбичић који се помиње у „Горском вијенцу“. Треба овдје напоменути да су неке которске племићке породице или њихови огранци својим презименима додавали — обично по некој карактеристичној особини или звању неког свог члана — атрибуте или чисто словенске или са

¹⁶⁾ Ово смо сазнали по казивању сина пок. Илије Капе, прота Петра Капе, који сада живи у Цетињу.

словенским завршецима. Тако су настали и ови додаци неким презименима: Грбичић, Кокољић, Протовестијаровић, Фишкаловић или Вишкаловић. Зане Грбичић је радо употребљавао и другу варијанту свог личног имена, са више словенског призвука: Ђиво или Живо. Дакле, Giovanni Antonio Bolizza и Зане — Ђиво — Живо Грбичић уствари је једно исто лице.

О овом Bolizzi — Грбичићу има много података у Которском архиву и из њих произилази да је био веома истакнута војна и политичка личност у служби Млетачке Републике за вријеме Морејског рата; неко вријеме је био и млетачки гувернер за Црну Гору.

Писмо владике Саватија упућено Грбичићу једини је документ који нам говори о његовом учешћу у биткама Морејског рата. То писмо доносимо у цјелости:

„У име Христа

Узвишеному и многопоштованому и сваке частне части и хвале достојаному нашему доброму и вриедному пријатељу господину Кавалиеру витезу Живу Грбичићу от Бога и от блажене госпе живот и лепо здравље, а от госпode преведре млетачке помиловање болие отсле неголи и досли.

И ми Ваше слуге Саватије бискуп от Херцеговине кои смо облегани Бога молит за Ваше здравље, и препоручуем се Богу и Вашој милости како сам молио преузвишенога господина провидура Дода да ми остави негову свиетлу книгу како ме нашао у овом паизу (мјесту) и да сам дошао у почело бит(ке) Новога с моиом пуком кристиани, кои смо дошли на службу сваку и под крило пресвиетлом принципу и да смо били на сваку војску, прво на Гацко с кавалиером Заном, богму душа и њему и Вишкаловићу, пак под Книн с Корнерцом, на Требиње три пута, лани када господин профидур (sic!) иде на Љубомир и ми бисмо ш њим и отселе ћемо радити што болие узможемо на сваку службу и учинићемо горње влахе да не дивљају, да су подложни како су и били, идемо међу нее (sic!) овиех дана. Опрости монога (sic!) писах, разумиоцу мало риечи ваља.

И остаемо на свакој служби. Из Новога, августа 27 от порођ(ења) Христа 1691.“¹⁾

Провидур Дода, како га владика у писму назива, јесте Пиетро Дуодо, ванредни млетачки провидур у Котору од 1688 до краја 1691 године. Он је био за Млетачку Републику најзаслужнији од свих њених намјесника у Котору, што, сем архивских докумената, доказује и чињеница да је једино њему био у Котору подигнут споменик од камена, који га је претстављао у природној величини. Овај споменик се доскора налазио у дворишту куће

¹⁾ Државни архив у Котору — П. У. 387/VIII.

бр. 313 у Котору. Ова кућа је била власништво породице Бисанти и од исте за извјесно вријеме уступљена за резиденцију ванредних провидура.

Кад у писму каже „свиетла книга“, владика Саватије мисли на званичан докуменат који треба да потврди његове наводе.

Вишкаловић је капетан, а доцније пуковник, млетачке војске Јеролим Букија (вулго Бућа).

Израз „богму душа и њему и Вишкаловићу“ не може се сматрати инвокацијом покојника из разлога што се он, поред Вишкаловића, односи и на Зана (Жива) Грбичића, коме је писмо адресирано и кога владика и на почетку писма апострофира у трећем лицу; сем тога и Грбичић и Вишкаловић још ће се дуго помињати међу живима у актима Которског архива.

„Корнерац“, са којим је владика Саватије војевао под Книном, је Јеролим Корнер, генерални млетачки провидур за Далмацију и Албанију.

Кад говори о себи владика, употребљава час прво лице множине, час прво лице једнине, али кад каже „били смо на сваку воиску“, мисли на себе и на Херцеговце који су са њиме прешли у Херцеговину, и које је он, вјероватно, предводио у борбама.

Вјеродостојност владичиних тврђења о учествовању у биткама које наводи не може изазивати никакву сумњу, првенствено што он потврду својих навода тражи од тако мјеродавне личности, којој су сва кретања и све акције топљанског владике морале бити добро познате.

По завршетку Морејског рата владика Саватије остаје и даље у Херцеговном, односно у Топлој. Јула мјесеца 1704 године видимо га у Рисну, који је такође спадао у његову јурисдикцију. Том приликом пред њим, како у документу²⁾ стоји, одјевеним у свечану епископску одежду, заклињу се ришњански главари Стијепан Мишетић и Илија Јованов и под заклетвом изјављују да со, власништво Зуфликар-аге из Стоца, која је још прије Морејског рата била смјештена у рисанским магацима, није била на располагању Ришњанима већ Турцима, који су је продавали све док нијесу, приликом избијања Морејског рата, побјегли из Рисна. Преосталу, пак, со, свега око двадесет стара, узео је Бајо Пивљанин кад се, послје борбе у Казанцу (село код Гацка), са својим људима вратио у Рисан. Заклињању и изјави главара био је присутан и сам Зуфликар-ага, који се задовољио изјавом. Записник о заклињању и изјавама главара написао је сам владика. Вјеродостојност исправе и потписа овјерио је лично ванредни провидур Фериго Бодоер 4 јула 1704 године.³⁾

²⁾ Државни архив у Котору — 559/XXI.

³⁾ Државни архив у Котору — 559/XXI.

Дана 25 октобра 1711 владика Саватије у Котору и пред судом издаје пуномоћје которском племићу Марку Пасквали да га, у својству адвоката, заступа у спору што га кани повести против контесе Јелене Бујовић, удовице конта Вицка Бујовића. Спор ће настати у вези са неисплаћеним дуговањем у износу од сто цекина што их је „Пресвијетли топљански владика“ био позајмио њеном мужу за довршење изградње једне куће у Перасту.⁴⁾

Конте Вицко Бујовић је перашки племић кога је 1709 године убио капетан Матија Змајевић.⁵⁾ Послије овог убиства Змајевић је морао да бјежи са подручја Млетачке Републике, одакле је пошао у Русију, гдје га је Петар Велики, упознавши његове одличне квалитете поморца, примио у своју морнарицу и дао му чин адмирала. Змајевић је организовао руску балтичку флоту и у Руско-шведском рату извојевао Русији многе побједи на мору.

Кућа за чије је довршење владика Саватије био дао зајам Бујовићу, претставља и данас најљепшу барокну грађевину у Боки Которској.

Горњи спор је окончан пред которским судом 2 јануара 1712 године.⁶⁾ Наиме, одлучено је да на основу признанице⁷⁾, коју је Бујовић издао владици Саватију 13 марта 1707 године и у којој је била предвиђена и каматна стопа од 10% годишње, удовица Бујовић мора платити читав дугујући износ и сувише 6% годишње камате.

Ово је био посљедњи досад пронађени документ у Которском архиву који се односи на владикун-борца Саватија Љуби-братића.

С. М.

НЕКИ ПОДАЦИ О ЗЕТСКОМ ВОЈВОДИ АЛТОМАНУ

О зетском војводи Алтоману, који је — према Јиречеку — као намјесник деспота Ђурђа Бранковића, столовао у Бару 1426-37, а у Подгорици од 1445-52, и који је, у рату Црногораца с Млечићима, долазио с војском до врата Котора, нашли смо свега неколико докумената у судско-нотарским књигама Државног архива у Котору. У једном од ових докумената Алтоман је

⁴⁾ Државни архив у Котору — С. Н. 438/132.

⁵⁾ Нико Луковић: Бока Которска Цетиње 1951, стр. 106.

⁶⁾ Државни архив у Котору — С. Н. 4, и 5/133.

⁷⁾ Државни архив у Котору — С. Н. 305/133.